

A Dottoressa víziói

Maria Montessori küzdelmes élete

A római egyetemen kisebb botrány történt 1892 nyarán: Egy *Maria Montessori* nevű fiatal nő be akart iratkozni orvostanhallgatónak. Akkoriban ez hallatlan dolog volt egy nő részéről. De az elszánt Mariának sikerült. Felháborodott professzorok és megvetően grimaszoló diáktársak sértegették; reggelenként szerényen várakoznia kellett az előadóterem előtt, amíg minden férfi kollégája helyet foglal – és többnyire már csak állóhely maradt neki. De makacsul kitartott, és a záróvizsgán a lehetséges 110 pontból 105-öt ért el. A sajtó szenzációjelentésekben számolt be Olaszország első Dottoressájáról („doktor-nőjéről”).

Herkulesi munkát végzett. *Maria* csak este léphetett be az anatómiai intézetbe, amikor már mindenki régen hazament. Lehetetlen volt, hogy egy fiatal nő férfi hallgatókkal együtt vizsgáljon meg egy meztelen hullát! Egy napon olyan gyilkos hóvihár tombolt Rómában, hogy az emberek nem merészkedtek ki házukból, és a professzor egyetlen hallgatónak tartotta meg előadását: *Maria Montessorinak*, akit éppoly kevésbé rettentettek vissza a természet erői, mint a patriarchális érzületű férfiak gúnyolódása.

Olyan hivatástörténet ez, amely nélkülözi a jámbor legendákból ismert szokásos elemeket. Sem derült égből villámként érkező felismerés, sem lenyűgöző álom, sem valamilyen könyv vagy bibliai hely. Annak tudása, hogyan kell élnie ahhoz, hogy értelmét lássa az életnek és boldog legyen, nem hirtelen zuhant rá, hanem lassanként, de makacsul erősödött benne. Ennek két gyökérmozzanata volt: a szenvedélyes vágy, hogy gyógyítani és segíteni tudjon – és a visszafogott, de mély hit.

Maria Montessori 1870-ben Chiaravalléban, Ancona tartományban született, igen konzervatív pénzügyi tisztviselő lányaként. Az iskolában a matematika volt *Maria* kedvenc tárgya. A tanítónői pálya várt rá, mint minden intelligens lányra akkoriban; ez volt az egyetlen jobb foglalkozás, amely a nők számára is nyitva állt, de a rokonság csodálkozására kivívta, hogy fiúk

számára való mérnökiskolába mehessen. Később aztán elhatározta, hogy orvosi tanulmányokat folytat, és hallatlan szívóssággal kitartott e mellett, amíg meg nem kapta a kivételre szóló engedélyt az illetékes minisztertől.

Alighogy ledoktorált az üldözési mániáról szóló pompás tanulmányával, máris megnyitotta orvosi praxisát, és egyidejűleg sebészszakorvos állást vállalt egy férfiaknak fenntartott kórházban, Sassiában. A női egyenjogúságról és a társadalmi reformokról tartott előadásai feltűnést keltek. Átment a római egyetemi pszichiátriai klinikájára – és fölfedezte a szellemileg sérült gyerekek nyomorúságát. Látta, hogy a római ideggyógyintézetekben foglyokként zsúfolták össze a szerencsétlen teremtményeket, játékok nélkül, szellemi ösztönzés nélkül. Az egyik mogorva felügyelő nő nyíltan megmondta neki, hogy ki nem állhatja a gyerekeket. Mindentől megrettenve, *Maria* oktatási intézményt alapított olyan tanárok számára, akik a szellemileg hátrányos helyzetű gyerekekre akartak specializálódni, és modelliskolát nyitott.

Minden vállalkozását nagy ellenállás kísérte; küzdött környezeté meg gondolatlan kétkedése ellen, az ezernyi bürokratikus akadály ellen, támasza csak az a belső tudás volt, hogy éppen ez a feladata. Amikor észrevette, hogy hiányzik a pedagó-

giai felkészültsége, hogy nem effajta tanítóságra hívatott, szögre akasztotta az intézet vezetését, és új tanulmányokba fogott: neveléstudományt, kísérleti pszichológiát és antropológiát kezdett tanulni. Elolvastott minden elérhető beszámolót a sérült gyerekekkel végzett munkáról – és kialakította saját módszerét, nem az íróasztalnál, hanem a gyakorlatban.

A római egyetem pedagógiai intézetében, ahol hamarosan előadásokat tartott, csapatával türelmes megfigyeléseket és kísérleteket végzett, éveken át. Miben különböznek az ún. gyengeelméjűek az átlagos tehetségű gyerekektől? Mi köti le a figyelmüket, miről álmodnak? A csapat hatalmas mennyiségű tananyagot és játékokat fejlesztett ki, ismételt új találmányokat próbált ki, elvetette a használhatatlan utakat, állandóan helyesbítette saját stratégiáit. Csak a mögöttes eszme maradt ugyanaz: Szinte minden gyereknek esélye van arra, hogy „normálisan” fejlődjön, ha lehetővé tesszik számára, hogy olyan feladatokkal és anyagokkal foglalkozzék, amelyek illenek a korához, ösztönzik az érzékeit, mozgósítják a szellemét. Ez a testi vagy szellemi sérült gyerekekre is érvényes: ezen az úton be tudják hozni fejlődésbeli lemaradásukat, mivel tudatalattijuk aktív cselekvésre ösztönzi őket. A természet szunnyadó erői csak arra várnak, hogy felszabadítsák őket.

A rendhagyó pedagógus *Montessori* kifejlesztette római kutatóprogramja számára azokat a varázslatos dolgokat, amelyek hamarosan „Montessori-anyagként” válnak híressé, és a közvetlen érzéki tapasztalatokhoz kapcsolódnak. Legismertebb találmánya egy ügyes asztalosnak adott feladatot: ábécét készített háromdimenziós fabetétközből, amelyekkel a gyerekek addig játszottak, amíg képesek lettek az ujjakkal megragadott formákat krétával lerajzolni. Még néhány év, és *Maria Montessori* megkockáztatta, hogy gyengeelméjűek számító diákjait normál állami iskolák „egészséges” gyerekeivel együtt vizsgáztassa le egy sor tantárgyból. Az eredmény megdöbbentette a szakmát: A tanulásban akadályozott,

kis idiótáknak bélyegzett gyerekek ugyanolyan jó eredményeket értek el, mint a szokványos iskolákba járó kollégáik.

Felfigyeltek a csodákat művelő pedagógusnőre. A San Lorenzo nevű római munkásnegyedben építési láz tört ki; bérkaszárnnyak nőttek ki a fölből, s azokban napközben, amikor a szülők munkában voltak, mindenféle korú gyerek lebzselt és randalírozott. Az építőipari cég napközi otthont rendezett be egy félkész épületrészben, és felkínálta *Montessorinak*, hogy legyen ennek a vezetője. „Bátortalanok és gyámoltalanok voltak” – ez volt az első benyomása új barátairól, „nem voltak képesek arra, hogy sorban egymás mögött menjenek; valóban kis vadak hordáját alkották”. És mint még szinte soha korábban, *Maria Montessori* ismét felfedezte egészen személyes, fölcserélhetetlen hivatását. Gyermekotthon, *Casa dei Bambini*t akart létrehozni, de nem a felnőttek elképzelései szerint berendezett nevelőintézetet. Az otthont kicsi, lemosható asztalokkal, székekkel, és alacsony, a gyerekek méretéhez illő szekrényekkel rendezték be. Minden gyereknek megvolt a maga fiókos szekrénye, a képek a falon és a virágok az ablakokban családias légkört árasztottak. A gondozók tartózkodóan viselkedtek, tiszteletben tartották a gyerekek döntéseit.

Nem a „nehéz” vagy „rossz” gyerekek jelentik a problémát, szokta hallgatói és olvasói lelkére kötni *Montessori*, a reformpedagógus, hanem a felnőttek egoizmusa, kép-

telenségük arra, hogy helyesen bánjanak a gyerekekkel: A gyerek természetének nincs szüksége nyaggatásra, kritizálásra és javítgatásra ahhoz, hogy kifejlődjön az intelligenciája és a karaktere. A gyerekek önálló személyiségek, akiket nem alakítani, irányítani és megnevelni kell, hanem csupán segítséget kell biztosítani számukra ahhoz, hogy kibontakoztathassák saját erőiket és képességeiket. A nevelés figyelmes támogatást jelent – nem pedig hatalmi harcot vagy ravasz sulykolást; alázatot kíván a szülőktől, a tanító-nőktől és a gyermekpszichológusoktól, azt a képességet, hogy visszafogják magukat, tiszteljék a kicsi embereket, azok személyi méltóságát.

A San Lorenzo-negyed *Casa dei Bambini*je példakép lett hasonló alapítások számára Olaszországban és azon túl is. *Montessori* hamarosan nemzetközi oktatókursusokat szervezett. *Il metodo* c. alampívét több mint húsz nyelvre fordították le. A pápák csodálatukat kifejezve küldték neki áldásukat – kézírással –, és Lenin is köszönetet mondott neki a proletárgyerekekkel végzett reményteljes munkáért.

Régen lemondott már tanári állásáról a római egyetemen, valamint orvosi praxisáról, 1916-ban áttelepült Barcelonába, és immár teljesen koncepciójának továbbfejlesztésére, illetve *Montessori*-tanítónők és -tanárok kiképzésére összpontosított. Barcelonai modelliskolájában teljesen a gyerekek szükségletei szerinti kápolnát rendezett be a kis katolikusok számára, alacsony székekkel,

alacsonyan a falra akasztott képekkel, saját termelésű búzával és borral az eucharisztia számára, és gyakorlati segítséget nyújtott a szentmise ünnepléséhez.

Nem csoda, hogy nehézségei támadtak a náccal, akik számára az ő vallási alapbeállítottsága éppoly rémisztó volt, mint az egyedi személyiség tisztelete és a sérült élet megbecsülése. Németországban könyvégetés áldozatává váltak az írásai. Az olasz fasiszta vezér, *Mussolini*, aki eredetileg népiskolai tanító volt, eleinte lelkesnek mutatkozott, és minden iskola számára kötelezővé tette *Montessori* módszerét. De itt is konfliktus támadt a rendszerrel, és a gyermekotthonokat bezárták. *Maria Montessori* Amszterdamba költözött, majd 1939-ben Indiába, ahol hét évig élt a fiával. Kongresszusokat szervezett Oxfordban, Koppenhágában, Edinburgban, békepedagógiát fejlesztett ki, és igen modern „kozmosz nevelést”, ahogyan ő nevezte: gondos bánásmódot a bioszférával, mivel a földön minden élet kölcsönösen függ a többitől. Világszerte 40 000 olyan iskolát alapítottak, amely az ő nevét viseli. Nyolcvanegy évesen, 1952. május 6-án halt meg a hollandiai Nordwijk aan Zee-ben. *Maria Montessori* olyan hivatást követett, amely mindmáig kreatívabbá és boldogabbá tesz sok gyereket az iskolában és az életben egyaránt.

Christian Feldmann

Forrás: Publik-Forum Extra, 2015. január

Lelkigondozás *a munkapad és a Gestapo között* A munkáspap *Henri Perrin* emlékezete

A lipcsei központi rendőrkapitányság négyemeletes börtönblokkja több mint száz éves. Az útvonalak keskenyek, a belső udvaron zajok visszhangzanak. Szűk cellák, nehéz faajtók, vastag falak – minden klausztrófiát kelt. Egy nagyobb cella az első emelet folyosójának végén található; bejárati területe olyan, mint egy rácsokkal körülvett kalitka, ez hivatott megakadályozni a foglyokat az örök zaklatásban, magyarázza nekem egy rendőrnő. Ilyen cellába zárták be *Abbé Henri*

*Perrin*t, amikor rejtett missziója kapcsán 1943. december 2-án a Gestapo letartóztatta a náci Németországban. Feljegyzéseiben így ábrázolja ezt a mozzanatot: „Botladozom, a sötétből hangok, kérdések jönnek: 'Ki vagy te? Miért vagy itt? Honnan jössz?' A cellában hét vagy nyolc orosz és lengyel van, meg három kis francia 18 és 20 között... Leülök a földre, ahogy a többiek is ott ülnek, elmondom nekik a sötétben, hogy sejtelmem sincs, miért tartóztattak le – 'talán mint katoli-

kus aktivistát'. Hirtelen úgy tűnik, mintha mindenki visszafojtaná a lélegzetét... Egyszer csak korábbi emlékek töltik meg a cellát.”

Perrin 29 éves volt, amikor letartóztatták. Egyik portréfotóján tartózkodónak, szinte féleneknek tűnik. De missziója szélsőségesen kockázatos volt, bátorsága pedig rendkívüli; annak a 25 papnak a csoportjába tartozott, akik önként jelentkeztek, hogy – álcázott munkásként – lelkigondozóként támogassák azokat a franciákat, akiket a